

AZERBAYCAN-ERMENİSTAN UYUŞMAZLIĞINDA YENİ KIRILMA: “EYLÜL 2020 SAVAŞI”

Ufuk TOK

Dış Politika ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi

Giriş

1988’den beri sürmekte olan Azerbaycan-Ermenistan uyuşmazlığı, zaman zaman şiddetli ve kapsamlı çatışmalara sahne olmuştur. Temmuz 2020’de Ermenistan’ın Azerbaycan’ın Tovuz şehrine tacizi sonucunda yaklaşık bir hafta süren çatışmalar yaşanmış; bu çatışmalarda Azerbaycan Ordusu, Ermeni askerî birliklerine ciddi kayıplar verdirmiştir. Tovuz çatışmalarının sıcaklığı henüz geçmemişken 27 Eylül 2020’de Ermenistan, Azerbaycan çeşitli sivil yerleşim yerlerini hedef alarak kapsamlı bir saldırı başlatmış ve çok sayıda sivilin ölümüne neden olmuştur. Azerbaycan Ordusu yüksek askerî gücünü hissettirecek şekilde kapsamlı bir karşılık vermiş ve hâlâ sürmekte olan çatışmalar başlamıştır. Bu süreçte adından da anlaşılacağı üzere bir Türk yurdu olan ve yaklaşık 30 yıldır Ermenistan işgalinde olan Karabağ, yeniden dünya gündemine gelmiştir.

Bu çalışmada, sahada süren çatışmalar, Rusya’nın arabuluculuğunda sağlanan ateşkes ve akıbeti, gelişmelerin anlamı, bölgesel ve küresel aktörlerin yaklaşımı, AGİT Minsk Grubu’nun işlevsizliği, tarafların Karabağ üzerindeki hakları ve gerekçeleri ele alınmıştır.

27 Eylül Saldırısı ve Sonrası

27 Eylül 2020 tarihinde Ermenistan, Azerbaycan topraklarına yönelik cephe hattı boyunca, askerî mevzilere ve sivil yerleşim birimlerine ateş açmak suretiyle kapsamlı saldırılar başlatmıştır. Ermenistan ordusunun Terter’in Gapanlı, Ağdam’ın Çıraklı ve Orta Garvand, Fuzuli’nin Alhanlı ve Şükürbeyli ve Cebrail’in Çocuk Mercanlı köylerine

gerçekleştirdiği yoğun bombardıman sonucunda çok sayıda sivil hayatını kaybetmiş veya yaralanmıştır. Ayrıca bu bölgelerdeki sivil altyapı ciddi şekilde hasar görmüştür. Azerbaycan ordusunun Ermenistan'ın bu provokasyonuna verdiği sert ve kapsamlı karşılıkla günümüze dek süren çatışmalar başlamıştır. Bu süreçte Azerbaycan Ordusu, yüksek askerî kapasitesi ve yeteneği ile büyük başarılar elde etmiş; Ermenistan askerî güçlerine ağır zayıatlar verdimiş ve çok sayıda mevzi ve yerleşim yerini işgalden kurtarmıştır.

Azerbaycan Ordusu bir aylık süre zarfında yaptığı operasyonlarla 30 yıldır işgal altında bulunan Karabağ'da, kuzeyde Murovdağ, kuzeydoğuda Taliş ve Sukovuşan, doğuda Ağdere, Ağdam ve Hocavent, güneydoğuda ise Fuzuli ve Cebrayil'den adeta bir hilal çizerek ilerleme kat etmiştir. Özellikle güneyde Fuzuli, Cebrayil, Zengilan ve Kubatlı reyonlarında önemli büyüklükte bir bölgeyi özgürleştiren Azerbaycan, bu süreçte 4 kent, 3 büyük kasaba ve en az 150 köy/mezra ve stratejik noktayı işgalden kurtarmıştır. Ayrıca Ermenistan'a ait 250 tank ve zırhlı araç, 250 roketatar ve füze sistemleri, 60 Hava Savunma sistemleri (HSS), 11 askeri karargâh, 8 silah deposu, 150 askerî araba, 6 adet S-300 HSS imha etmiş; tüm bunların yanı sıra çok sayıda Ermeni askerini etkisiz hâle getirmiştir.

Karabağ'da çok fazla kayıp veren ve dünya kamuoyundan defalarca yardım talep etmiş; ancak beklediği desteği bulamayan Ermenistan, olası diplomatik çözüm yollarını reddederek kışkırtıcı hamlelerde bulunmuştur. Ermenistan, Karabağ dışındaki Azerbaycan topraklarına; Gence, Goronboy, Naftalan, Berde, Terter, Agcabedi, Beylegan, Mingeçevir, Yevlah, Hızı ve Abşeron kentlerine, üstelik sivillere yönelik saldırılar düzenlemiştir. Bu saldırılar sonucunda onlarca sivil hayatını kaybetmiş, yüzlerce sivil ise yaralanmıştır.

Söz konusu saldırılar, Rusya arabuluculuğunda 10 Ekim, 18 Ekim ve 26 Ekim'de planlanan insanî ateşkes girişimlerine rağmen devam etmiş; Ermenistan'ın ihlalleri sonucunda bu girişimler başarısız olmuştur. Buna karşın Azerbaycan, işgal altındaki yurtları kurtarmak için kararlı bir şekilde hareketlerine devam etmektedir.

Ermenistan'ın Kışkırtmaları

Ermenistan'ın en büyük provokatif hamlesi kuşkusuz dünya kamuoyunun gözleri önünde sivillere hedef almasıdır. Ermenistan, bu provokasyonlarının birçoğunu ateşkes kararları sonrasında; üstelik Azerbaycan'ın Karabağ dışındaki topraklarında gerçekleştirmektedir. Ermenistan'ın, kendisini Azerbaycan'a hedef yapmaya çalıştığı görülmektedir. Zira Ermenistan, Azerbaycan'ın kendisini vurması halinde Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) kapsamında Rusya'dan askerî destek talep ederek bölgede oluşturacağı yeni fiilî durumla Karabağ işgalinin devamını sağlamayı düşlemektedir.

Ermenistan'ın bir başka provokasyonu olarak yorumlanabilecek stratejik hedefi de Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı (BTC)'dir. Ermenistan'ın bu boru hattına yönelik

saldırısı, bölge güvenliğini tehlikeye atan tarafın Ermenistan olduğunu açıkça ortaya koyan gelişmelerden biri olmuştur. Gürcistan ve Türkiye'ye uzanması, sonrasında ise Avrupa'ya enerji tedarikinin önemli bir bölümünü oluşturması nedeniyle BTC, söz konusu aktörlerin enerji güvenliği açısından oldukça önemlidir. Bu noktada enerji bakımında Rusya'ya bağımlı olan Avrupa'nın en önemli alternatiflerinden Azerbaycan'ın ve Güney Kafkasya'nın güvenliğinin Avrupa için önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle Ermenistan'ın, Avrupa'yı meseleye doğrudan dâhil etmek için bu provokasyonu yaptığı düşünülmektedir.

Ermenistan, BTC'nin yanı sıra Bakü-Novorossiysk Petrol Boru Hattı'na ve Mingeçevir'deki elektrik santrallerine yönelik saldırılar da düzenlemiştir. Böylece Ermenistan, Azerbaycan'ın ülke içindeki enerji kaynaklarını hedef alarak Azerbaycan'ı kışkırtmaya çalışmıştır.

Ermenistan'ın provokasyonlarının hedefinde sadece Azerbaycan değil, Türkiye de vardır. Libya, Suriye, Doğu Akdeniz ve Yunanistan konuları üzerinden Batı'nın, Türkiye'ye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik mesnetsiz ithamlarını ve iftiralarını Ermenistan'ın kullanmaya çalıştığı görülmüştür. Bu iddialardan birisi de "Türkiye'nin Suriye'deki bazı silahlı grupları Azerbaycan'a intikal ettirdiği" yönündeki temelsiz iddialardır. Bu iddialarla Türkiye'nin uluslararası alandaki itibarını sarsmayı hedefleyen odaklar başarısız olmuştur. Ayrıca Lübnan'dan ve Suriye'den PKK'luların ve ASALA artığı teröristlerin bölgeye getirildiği öğrenilmiştir ki bu durum, Ermenistan'ın uluslararası hukuka aykırı olarak teröristlerle işbirliği yaptığı, onlara yardım ve yataklık ettiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Söz konusu mesnetsiz iddialara sarılan Ermenistan'ın terör örgütü PKK ile ilişkisinin de açığa çıkmış olması, Ermenistan'ın iftiralarının suçluluk psikolojisinin tezahürü olduğunu düşündürmektedir.

Ermenistan'ın son provokasyonu ise Nahcivan'dır. Nahcivan üzerinde garantörlük hakları bulunan Türkiye'yi sahaya çekmek amacıyla Nahcivan'ı hedef alan Ermenistan'ın bu adımındaki nihaî amacı, yine Rus desteğini sağlamaktır. Ancak Azerbaycan, askerî kapasite ve kabiliyeti ile Ermenistan'ın Nahcivan üzerindeki provokasyonlarını engellemektedir.

Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Yaklaşımları

27 Eylül'de başlayan Azerbaycan-Ermenistan çatışmasında Azerbaycan'ı destekleyen ilk ve en kararlı açıklama, elbette Türkiye'den gelmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, TBMM Başkanı Mustafa Şentop ve parlamentoda grubu bulunan partiler başta olmak üzere pek çok siyasî partiden ve genel başkanlarından Azerbaycan'ın haklı mücadelesi için destekleyici açıklamalar yapılmıştır. Kamu kuruluşlarının ve siyasî partilerin yanı sıra birçok vakıf, dernek, özel şirketler ve sivil toplum kuruluşlarınınca da Azerbaycan'ı destekleyen açıklamalar ve etkinlikler yapılmıştır. Kamu binalarının yanı sıra meydan, cadde, sokak, ev ve işyerlerine Azerbaycan bayrağı asılması ve Türk medyasının tamamen bu konuya odaklanmış olması Türkiye'nin Azerbaycan'a

olan desteğinin boyutlarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca TBMM Başkanı Mustafa Şentop başkanlığındaki bir parlamenter heyetin Bakü'ye ve Gence'ye düzenledikleri resmî ziyaretler de Türkiye'nin desteğini gösteren diğer gelişmelerdendir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Irak Türkmen Cephesi Lideri ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi ve Pakistan Başbakanı Imran Khan Azerbaycan'ı açıkça desteklediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Afganistan, İsrail, Macaristan ve Ukrayna gibi bazı aktörler de Azerbaycan lehine açıklamalar yapmıştır.

Azerbaycan-Ermenistan cephe hattında, bir aydır sürmekte olan çatışmalara Moskova'nın, beklenenin aksine, müdahil olmaktan geri durduğu görülmüştür. Rusya, iki ülke lideriyle temas etmekle kalmış, geçmişte olduğu gibi Ermenistan'ın yanında yer almak yerine daha tarafsız görünmüş ve meselenin AGİT kapsamında çözülmesi gerektiği yönündeki tutumunda ısrarını belirtmiştir. Rusya'nın bu tutumunun ardında "Ermenistan'ın son yıllarda Batıya fazla yaklaşmış olması" gibi iddiaların olduğu gündeme gelmiştir. Bunun yanı sıra, NATO üyesi olan ABD ve Fransa'nın bölgedeki söz hakkını ortadan kaldırmak ve bu aktörleri bölgeden uzaklaştırmak için Karabağ sorununun çözüme kavuşturulması adına tarafları sahada baş başa bırakmış olabileceği de değerlendirilmektedir. Nitekim 10 Ekim, 18 Ekim ve 26 Ekim tarihleri için taraflar arasında bir insanî ateşkes planlanmasına öncülük etmesi ve bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanmasına müsaade etmesi, Rusya'nın istekli ve kararlı olmadığını göstermektedir.

İsrail'in Azerbaycan lehine tavır almasının ise çeşitli sebepleri vardır. Azerbaycan'da yaşayan hatırı sayılır bir Yahudi nüfusun varlığı, Azerbaycan'ın laik yönetimi ve İran'da yaklaşık 35 milyon Türkün yaşıyor olması ve İran'ın Azerbaycan ve İsrail için ortak "hasım ülke" olması iki ülkeyi stratejik ortaklık kurmaya itmiştir. Tüm bunların yanında, Azerbaycan-İsrail ilişkilerinin temelindeki savunma işbirliği göz ardı edilmemelidir. Nitekim son operasyonlarda İsrail'den alınan kamikaze İHA'ların etkinliği görülmüştür.

İran ise çatışmaların şiddetlendiği ilk günlerde ateşkes ve müzakere çağrısı yapmış, hatta arabuluculuk teklif etmiştir. Aynı zamanda toprakları üzerinden Ermenistan'a silah sevkiyatına da izin vermiştir. İran'ın bu ikircikli tutumunun ayyuka çıkmasıyla İran'daki Azerbaycan Türklerinin tepkisi gecikmemiş; Ermenistan'a gitmekte olan ve içinde silah olduğu iddia edilen tırların ateşe verildiği görüntülerin sosyal medyada yayılması kamuoyunu harekete geçirmiştir. İran'ın pek çok şehrinde Azerbaycan'a destek yürüyüşleri ve mitingleri gerçekleşmiş ve düzenlenen etkinliklerde çok sayıda Güney Azerbaycanlı gösterici göz altına alınmış veya tutuklanmıştır. İran'daki reaksiyon sadece kamuoyu düzeyinde kalmamıştır. İran Lideri Hamaney'in temsilcileri olan cuma imamlarından dördü, "Dağlık Karabağ'ın işgal altında olduğu ve Azerbaycan'a iade edilmesi gerektiği" konusunda ortak bir bildiri yayımlamıştır. Tüm bu gelişmeler, İran rejimi üzerinde bir baskı yaratmış, İran'ın Karabağ'daki çatışmalara olan

yaklaşımını değiştirmeye zorlamıştır. Nitekim İran, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü destekleyen açıklamalar yapmıştır.

Rusya, ABD, Fransa, Almanya, İtalya, Vatikan, İran, Kazakistan, Gürcistan, Polonya ve Romanya gibi pek çok ülkenin yanı sıra BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, AB Konseyi Başkanı Charles Michel, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Türk Keneşi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Dönem Başkanı Arnavutluk Başbakanı Edi Rama gelişmelere ilişkin yaptıkları açıklamada ateşkes ve müzakere seçeneklerinin değerlendirilmesi gerektiğini ve sorunun AGİT Minsk Grubu çatısı altında ilgili aktörlerce ele alınması gerektiğini savunmuşlardır.

Uluslararası kamuoyunun Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki çatışmaların durdurulması ve yaklaşık 30 yıldır çözülemeyen Karabağ sorununun görüşülmesi için ısrarla AGİT Minsk Grubu'nu işaret etmesi, söz konusu oluşumu dünya kamuoyunun dikkatine sunmuş ve Minsk Grubu'nun varlık sebebini hatırlama ihtiyacını ortaya koymuştur.

AGİT Minsk Grubu ve İşlevsizliği

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), 24 Mart 1992 tarihinde, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki Karabağ sorununun barışçıl çözümü için "AGİT Minsk Grubu" oluşturmuştur. 6 Aralık 1994 tarihinde ise Minsk Grubu için eş başkanlık kurumlarının oluşturulmasına ve bu eş başkanların ABD, Fransa ve Rusya olmasına karar verilmiştir. Minsk Grubu dâhilindeki diğer grup üyeleri ise Belarus, Almanya, İtalya, Portekiz, Hollanda, İsveç, Finlandiya, Türkiye, Ermenistan ve Azerbaycan'dır.

Karabağ sorununun çözümü için kurulan ve eş başkanlığını Rusya, ABD ve Fransa'nın yaptığı Minsk Grubu'nun 28 yıldır çözüm yolunda herhangi bir ilerleme sağlayamamış olması, Minsk Grubu'nun işlevsiz kaldığını ve başarısız bir diplomatik girişim olduğunu kanıtlamaktadır. 28 yıldır çözüme yönelik ciddi adım atılmaması, "sorunu çözmeme yolunda bir kararlılık" sergilendiğini ve "çözumsuzlüğü çözüm olarak dayatma" çabasının olduğunu göstermektedir. Bu seçeneklerin Ermenistan'ın tacizlerinin ve sorunun derinleşmesinin önüne geçememesi nedeniyle Minsk Grubu'nun yerine yeni bir diplomatik girişime ihtiyaç duyulduğu kanaati oluşmuştur. Bu noktada yeni bir diplomatik girişimin yerinde bir adım olacağı, bunun ise Dağlık Karabağ bölgesinin Azerbaycan'a devri şartıyla mümkün olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Uluslararası kamuoyunun, Ermenistan'ın haksız tutumu ve fiillerini görmezden gelecek yaklaşık 30 yıldır sorunun çözümünü sağlayamamış olması sorunun hukukî boyutunu inceleme gereğini de ortaya çıkarmıştır. Bu noktada, Ermenistan ve Azerbaycan'ın tezlerinin yanı sıra sorunla ve bölgeyle ilgilenen bazı uluslararası kuruluşların kararları ve yaklaşımları dikkate alınmalıdır.

Sorunun Çözümüne İlişkin Tarafların Hukukî Yaklaşımları

Ermenistan'ın hukuksuz şekilde manevralar yaptığı ve Azerbaycan topraklarını işgal ettiği dönemde uluslararası alanda gelişmelerden duyulan rahatsızlık gündeme getirilmiş ve bir takım tedbirlere başvurulmuştur. Bu kapsamda, Karabağ sorununun çözümü için 1992-1993 yıllarında, gelişmelere paralel olarak BM Güvenlik Konseyi Ermeni tarafının işgalciliğini beyan eden 4 karar almıştır. Bunlar;

- *Kelbecer'in işgalinden sonra BMGK'nin 822 numaralı kararı.* Karar ile bölgede istikrar ve güvenliğin tehdit altında olduğu belirtilerek, Ermenistan ordusundan işgale son vermesi talep edilmiştir.
- *Ağdam'ın işgali üzerine BMGK'nin 853 numaralı kararı.* Kararda tarafların ateşkes yapması, Ağdam dahil tüm bölgelerden Ermenistan güçlerinin çekilmesi istenmiştir.
- *Fuzuli, Cebrail ve Gubadlı illerinin işgalinin ardından kabul edilen BMGK'nin 874 numaralı kararı.* Karar ile taraflara ateşkes ve barış çağrısı yapılmıştır.
- *Zengilan'ın işgali sonrasında BMGK'nin 884 numaralı kararı.* Karar ile Ermenistan güçlerinin işgal altındaki tüm Azerbaycan topraklarından kayıtsız şartsız çıkması talep edilmiştir. Aynı zamanda bu kararlar, daha önce kabul edilen 822, 853 ve 874 numaralı kararların da uygulanması istenmiştir.

BM'nin yanı sıra Avrupa Konseyi ve AGİT de Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü teminat altına alan kararlar almıştır. Bir başka hukuki gerçeklik ise 5 Mayıs 1994 tarihli "Bişkek Protokolü"dür. Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te, Azerbaycan, Ermenistan, sözde Dağlık Karabağ Cumhuriyeti ve Rusya yetkilileri arasında bir protokol imzalanmış ve bu kapsamda ateşkes ilan edilmiştir. Bişkek Protokolü, bugün hâlâ geçerli olan; ancak kâğıt üzerinde kalan ve üstelik uluslararası kamuoyunun gözleri önünde Ermenistan tarafından defalarca ihlal edilen bir diplomatik ve hukukî belgedir.

Bugün Azerbaycan, dünya kamuoyu tarafından da Azerbaycan toprağı olarak kabul edilen, Karabağ'ı işgalden kurtarmak için başlattığı operasyonları uluslararası hukuk, anlaşma ve protokollerden kaynaklı hakları çerçevesinde yürütmektedir. Özellikle BMGK'nin yukarıda bahsedilen (822, 853, 874 ve 884 numaralı) kararları, uluslararası alanda Azerbaycan'ın faaliyetlerini destekleyen en önemli hukukî temellerdir. Azerbaycan, ilgili karar, anlaşma ve protokollere uygun olarak hareket etmiş ve hakkı gasp edilen taraf olmasına rağmen hiçbir ihlalde bulunmamıştır. Azerbaycan, Karabağ üzerinde, kendi toprağı olmasına rağmen gayrı hukukî hiçbir fiile başvurmadığı gibi Bişkek Protokolü'nü de ihlal etmemiştir. Tüm bunların yanı sıra Ermenistan Azerbaycan'ın işgal altında olmayan topraklarına yönelik saldırılar düzenlemekte ve sivil insanların canına kastetmektedir. Bu nedenle Azerbaycan'ın, BM Anlaşması'nın 51. maddesi kapsamında da karşı koyma ve meşru müdafaa kapsamında mücadele etme hakkı doğmaktadır.

Ermenistan ise sözde Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nin kararlarını esas alarak bu kapsamda hayata koyduğu hukuksuz faaliyetlerini dünya kamuoyuna kabul ettirmeye çalışmaktadır. Ermenistan; BM, Avrupa Konseyi, AGİT ve Bişkek Protokolü kararlarına uymayan ve hukuken hiçbir geçerliliği olmayan bu eğiliminin yanı sıra hukuksuz fiillerini, saldırganlığını ve tacizlerini devam ettirmiş; bu kapsamda yaklaşık 30 yıldır on binlerce Azerbaycanlı asker ve sivilin canına ve malına kastetmiştir. Bu fiiller, taraflar arasında ateşkesi düzenleyen 5 Mayıs 1994 tarihli Bişkek Protokolü'nü binlerce defa ihlal ettiği için Ermenistan'ı açıkça haksız kılmaktadır.

Tüm uluslararası kuruluşların çabalarına ve kararlarına rağmen Karabağ sorununun çözümüne ilişkin herhangi bir sonuca varılamamıştır. BM, Avrupa Konseyi, AGİT ve diğer tüm uluslararası aktörlerin, Karabağ'ın Azerbaycan toprağı olduğunu kabul etmesine rağmen Ermenistan işgalini sonlandıracak herhangi bir başarılı girişimi olmamıştır. Bu nedenle Azerbaycan, mevcut durumda uluslararası kuruluşlara daha fazla güvenemeyeceğini ve "bir 30 yıl daha bekleyemeyeceğini" savunarak yeni ve daha etkin bir diplomatik oluşumun meydana getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Sonuç

27 Eylül saldırısından sonra Azerbaycan'ın başlattığı askerî harekât ile işgal altındaki Karabağ bölgesinde ilerlemeye başlayan Azerbaycan ordusu, gücünü ve askerî yetkinliğini tüm dünyaya göstermiştir. Özellikle etkin hava gücüyle ve az zayıyla elde ettiği büyük başarı sayesinde Azerbaycan'ın uluslararası alanda caydırıcılığının ve etkinliğinin arttığı görülmektedir. Nitekim Azerbaycan Temmuz 2020'de, Tovuz'da verdiği karşılığın çok daha ötesinde bir karşılık vererek düşman unsurlara yüksek oranda askerî teçhizat, ekipman, araç ve personel kaybı yaşatmıştır. Ayrıca Azerbaycan ordusunun minimum insan kaybıyla savaşı sürdürmek için yavaş ve kararlı şekilde ilerlediği görülmektedir.

Azerbaycan'ın, uluslararası kuruluşların kararları, ikili ve/veya çok taraflı anlaşma ve protokoller çerçevesinde uluslararası hukuka uygun olarak hareket etmesi; buna karşın Ermenistan'ın sivil yerleşim yerlerine saldırması dünya kamuoyunun desteğini alma noktasında Azerbaycan'a büyük fırsatlar sunmaktadır. Bu nedenle Azerbaycan, uluslararası alanda haklı davasını daha kapsamlı şekilde aktarmalı; bu kapsamda uluslararası basın/yayın kuruluşları ile aktif şekilde çalışılmalıdır.

Yaklaşık 30 yıldır çözülemeyen Karabağ sorununun çözülmesi ve işgalin sonlandırılması için bir fırsat doğmuştur. Askerî kabiliyetleriyle bunu gerçekleştirebilecek olan Azerbaycan'ın uluslararası kamuoyundan gelen politik baskılara göğüs gererek sahada olabildiğince ilerleyebilmesi ve haklı tezlerini anlatarak hayata geçirmeye devam etmesi gerekmektedir.

30 yıldır Azerbaycan topraklarının yüzde 20'sini işgal eden Ermenistan'ın işgaline, saldırılarına, sivilleri öldürmesine ses çıkarmayan uluslararası kamuoyunun, işgal altındaki topraklarını kurtarmaya ve vatandaşlarını korumaya çalışan Azerbaycan'a

sert tepkiler göstermesi durumunun çifte standart olduğu dünya kamuoyunun gündemine getirilmelidir. Ayrıca Azerbaycan'ın, hukuken "kendi toprakları olan Dağlık Karabağ'da ve çevresindeki 7 reyonda harekât icra ettiği, Ermenistan'ın ise uluslararası hukuku ihlal ederek işgal ettiği ve BM, AGİT kararlarını tanımaksızın işgalini sürdürdüğü Azerbaycan topraklarında provokasyonlarını sürdürdüğü vurgulanmalıdır. Ayrıca, 1988-1994 yıllarında Karabağ'dan Azerbaycan içlerine göç eden ve kendi yurtlarında mülteci durumuna düşen Azerbaycanlı bir milyon kaçkın ve ailelerinin mağduriyetleri tüm dünyaya hatırlatılmalı ve dünya kamuoyunun dikkati bu konu üzerine çekilmelidir.

Karabağ sorununu çözmek amacıyla oluşturulan AGİT Minsk Grubu'nun meseleyi çözmek için herhangi bir samimi girişimi olmadığı da ortadadır. Soğuk Savaş bitimindeki konjonktüre göre oluşturulan ve Rusya dışındaki iki eş başkanı NATO üyesi olan AGİT Minsk Grubu'nun bugün işlevsiz olması anlaşılabilir bir durumdur. Ayrıca Rusya'nın Güney Kafkasya'da NATO üyesi ABD ve Fransa'nın söz hakkını sonlandırmak istemesi göz ardı edilmemelidir. Minsk Grubu'nun işlevsizliği nedeniyle oluşan fiilî durum, yeni bir diplomatik girişim ihtiyacını doğurmaktadır. Ancak Ermenistan'ın, işgal altındaki Karabağ bölgesini tamamen ve ön şartsız olarak terk etmesi hâlinde söz konusu girişimin yerinde olacağı bilinmelidir.

Azerbaycan, enerjide büyük oranda Rusya'ya bağımlı olan Avrupa'nın enerji tedarikçilerini çeşitlendirmek amacıyla işbirliği geliştirdiği en büyük aktörlerden birisidir. Ermenistan'ın saldırısıyla patlak veren son çatışmalar, Hazar petrol ve gaz sahalarını Avrupa pazarına bağlayan önemli bir ulaşım ve enerji koridorunun bitişiğinde, Karabağ'da meydana gelmektedir. Bu nedenle Avrupa'nın, enerji politiği ve güvenliği açısından Azerbaycan-Ermenistan arasında gerginlik istememesi makul bir tutumdur. Bu nedenle Azerbaycan, Ermenistan'ın saldırganlığını gündeme getirerek bu durumu avantaja çevirmeye ve Avrupa'nın desteğini elde etmeye çalışmalıdır.

10 Ekim, 18 Ekim ve 26 Ekim tarihlerindeki insanî ateşkes girişimlerinin Ermenistan tarafından ihlal edilmesiyle başarısız olması da dünya kamuoyunun dikkatine sunulmalıdır. Zira Ermenistan'ın açıkça her fırsatta uluslararası hukuka, karar, anlaşma ve mutabakatlara aykırı hareket ettiği görülmüştür. Azerbaycan ise siyasî, hukukî ve askerî bakımdan avantajlı durumda olmasına rağmen ateşkese riayet ederek uluslararası alanda uzlaşmadan uzak olmadığını göstermiştir.